

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.03.1999, sp. zn. 2 Odon 176/97, ECLI:CZ:NS:1999:2.ODON.176.97.1

Číslo: 3/2000

Právní věta: Odvolání, jehož cílem je pouze uspořádat vnitřní poměry žalovaných (potud, že postavení žalobce by se při plném úspěchu odvolání jednoho z žalovaných mohlo jen zlepšit), není přípustné. Samostatný společník (§ 91 odst. 1 o.s.ř.) je oprávněn podat odvolání jen za sebe; odvolání, jímž se domáhá změny rozsudku pouze ve vztahu ke druhému ze společníků, je třeba odmítnout jako podané osobou neoprávněnou.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 23.03.1999

Spisová značka: 2 Odon 176/97

Číslo rozhodnutí: 3

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Odvolání

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O k r e s n í s o u d v Benešově rozsudkem ze dne 27. května 1996, č. j. C 11236/96-26, uložil druhé žalované zaplatit žalobci částku 10 000Kč se šestnáctiprocentním úrokem z prodlení ode dne 9. ledna 1995 do zaplacení a na náhradě nákladů řízení částku 400 Kč, to vše do tří dnů od právní moci rozsudku. Proti první žalované, která měla být podle žaloby k úhradě téže částky zavázána společně s druhou žalovanou, tak, že plněním jednoho z žalovaných zaniká v rozsahu plnění povinnost plnit druhému z nich, soud žalobu zamítl a rozhodl, že tato žalovaná nemá vůči žalobci právo na náhradu nákladů řízení.

Soud prvního stupně dospěl po provedeném dokazování k závěru, že smlouva o kontrole použití prostředků ze dne 30. listopadu 1990 upravuje toliko vztahy mezi subjekty, které ji uzavřely (mezi první a druhou žalovanou), nikoliv mezi žalobcem a první žalovanou. O smlouvu ve prospěch třetí osoby rovněž nejde. Vůči první žalované tedy nebyl splněn základní předpoklad odpovědnosti za škodu – porušení právní povinnosti. Oproti tomu ve vztahu ke druhé žalované soud shledal žalobu důvodnou. Usoudil, že “prohlášení komanditisty o vstupu do společnosti” bylo neplatným právním úkonem, takže částka, kterou žalobce poukázal na účet druhé žalované, je bezdůvodným obohacením, jež je žalovaná (ve smyslu § 451 občanského zákoníku – dále též jen “o. z.”) povinna žalobci vrátit. Přiznání úroků z prodlení soud odůvodnil ustanovením § 1 nařízení vlády č. 142/1994 Sb.

Odvolání druhé žalované K r a j s k ý s o u d v Praze usnesením ze dne 28. dubna 1997, č. j. 31 Co 283/97-41, odmítl. Odvolací soud zdůraznil, že druhá žalovaná v zásadě souhlasí s tím, že je povinna žalobci požadovanou částku včetně příslušenství zaplatit a pochybení soudu prvního stupně spatřuje pouze v tom, že k úhradě měla být zavázána z titulu náhrady škody, nikoli bezdůvodného obohacení, a že povinnost žalovanou částku zaplatit jí měla být předepsána solidárně – společně a nerozdílně – s první žalovanou. Jestliže druhá žalovaná poukazuje na to, že její odpovědnost měla být odvozena z odpovědnosti za škodu podle § 420 a násl. o. z. a nikoli z odpovědnosti za bezdůvodné obohacení, aniž by současně vznášela námitky proti výši částky přisouzené žalobci, pak jde o případ, kdy odvolání není přípustné, neboť směřuje (ve smyslu § 202 odst. 3 občanského soudního řádu – dále též jen “o.s.ř.”) jen proti důvodům rozhodnutí. K námitce odvolatelky, že k úhradě měla být zavázána společně s první žalovanou, odvolací soud uvedl, že v posuzované věci mají žalované postavení samostatných společníků, za které je nutno zásadně považovat i solidární spoludlužníky. K podání odvolání je v těchto případech oprávněn pouze ten z účastníků, proti němuž bylo žalobě vyhověno, avšak zásadně musí namítat nesprávnost rozhodnutí vůči své osobě (musí se domáhat částečného či úplného zamítnutí žaloby vůči své osobě); na to, že žalobě nebylo vyhověno proti jinému spoludlužníkovi, poukazovat nemůže. Tyto úvahy odvolacího soudu vyústily v závěr, že druhé žalované v dotčeném směru oprávnění k podání odvolání chybí; proto je podle § 218 odst. 1 písm. b) o.s.ř. odmítl.

Druhá žalovaná (zastoupena advokátem) napadla usnesení odvolacího soudu včasným dovoláním, namítajíc existenci dovolacího důvodu podle ustanovení § 241 odst. 2 písm. a) o.s.ř. (potud, že řízení je postiženo vadou dle § 237 písm. e/ o.s.ř.), jakož i dovolacích důvodů podle ustanovení § 241 odst. 2 písm. c) a d) o.s.ř. Dovolatelka odvolacímu soudu především vytýká nesprávnost závěru, že odvolání směřovalo pouze proti důvodům rozsudku. Usuzuje, že soud prvního stupně rozhodl o jiném nároku, než který byl uplatněn žalobou (o bezdůvodném obohacení místo o náhradě škody); její vyjádření, že nesouhlasí s kvalifikací věci jako bezdůvodného obohacení, a že je – naopak – oprávněný nárok na náhradu škody uplatněný žalobou, tedy nevystihuje jen odvolání proti důvodům rozhodnutí, nýbrž i proti jeho výroku. Námitka, že soudy obou stupňů nerespektovaly při rozhodování právní důvod žaloby, a proto vůči druhé žalované nerozhodly o věci, o které podle žaloby rozhodnout měly, směřuje i proti výroku rozsudku soudu prvního stupně, kterým musí být rozhodnuto o věci vymezené žalobou, nikoli o věci jiné. V uvedeném spatřuje dovolatelka naplnění dovolacího důvodu podle § 241 odst. 2 písm. a) o.s.ř.; popsaným postupem měly soudy ve smyslu § 237 písm. e) o.s.ř. rozhodnout o věci, ve které žaloba nebyla podána, ačkoliv jí podle zákona bylo třeba. Argumenty snesenými proti závěru odvolacího soudu, že druhá žalovaná není oprávněna k podání odvolání, jsou současně uplatněny dovolací důvody podle § 241 odst. 2, písm. a), c) a d) o.s.ř. Onen závěr způsobuje jinou vadu řízení, která měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, rozhodnutí odvolacího soudu dále vychází ze skutkového zjištění, které nemá oporu v provedeném dokazování a spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Nesprávný je podle dovolatelky též závěr, že není oprávněna podat odvolání proti výroku, kterým byla žaloba zamítnuta vůči první žalované. Je nepochybné, že odvolání druhé žalované má (vzhledem k ustanovení § 206 odst. 2, poslední větě, o.s.ř.) odkladný účinek i co do výroku soudu prvního stupně, týkajícího se první žalované; z právního předpisu u náhrady škody totiž vyplývá způsob vypořádání mezi první a druhou žalovanou, tvrdí dovolatelka, odkazujíc na rozhodnutí otištěné v Bulletinu Vrchního soudu v Praze č. 3, ročník 1994, pod číslem 7. Dovolatelka uzavírá, že pokud je opět dán dovolací důvod ve smyslu ustanovení § 241 odst. 2 písm. d) o.s.ř., a požaduje, aby napadené usnesení, jakož i rozsudek soudu prvního stupně byly zrušeny a věc vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Dovolání je přípustné podle § 238a odst. 1 písm. e) o.s.ř., avšak není důvodné.

N e j v y š š í s o u d je proto zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Dovolatelka nesprávně odkazuje co do dovolacích důvodů na občanský soudní řád ve znění účinném do 31. prosince 1995. Dovolání bylo ovšem podáno v roce 1997, takže pro dovolací řízení se uplatní občanský soudní řád ve znění zákona č. 238/1995 Sb., účinného od 1. ledna 1996 (srov. článek II. odst. 1 a 4 citovaného zákona). Ustanovením § 241 odst. 2 písm. a), c) a d) a § 237 písm. e) o.s.ř. tedy v rozhodném znění odpovídají ustanovení § 241 odst. 3 písm. a), c) a d) o.s.ř. a § 237 odst. 1 písm. e) o.s.ř.

Dovolací soud posuzuje z úřední povinnosti pouze vady vyjmenované v § 237 odst. 1 o.s.ř., jejichž existence činí rozhodnutí odvolacího soudu zmatečným, a (je-li dovolání přípustné) jiné vady řízení, jestliže mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci; jinak je oprávněn rozhodnutí odvolacího soudu přezkoumat jen v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden, přičemž je vázán uplatněným dovolacím důvodem, včetně toho, jak jej dovolatel obsahově vymezil (§ 242 odst. 1 a 3 o.s.ř.). Protože jiné vady řízení podle § 237 odst. 1 o.s.ř. tvrzeny nebyly a z obsahu spisu nevyplývají, je pro závěr o existenci dovolacího důvodu podle § 241 odst. 3 písm. a) o.s.ř. rozhodné, zda řízení trpí vadami na něž poukazuje dovolatelka.

Důvodem zmatečnosti podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. e) o.s.ř. – již dovolatelka vztahuje k rozhodnutí soudu prvního stupně – je okolnost, že nebyl podán návrh na zahájení řízení, ačkoli podle zákona ho bylo třeba.

Dovolatelka ovšem přehlíží, že tvrzená vada rozhodnutí soudu prvního stupně není objektivně způsobilá založit vadu odvolacího řízení a rozhodnutí. Usnesení, kterým bylo odvolání odmítnuto, je totiž svou povahou rozhodnutím, které vylučuje možnost věcného přezkumu rozhodnutí soudu prvního stupně; vzhledem k důvodům odmítnutí by se mohly projevit jen vady řízení a rozhodnutí ovlivňující správnost závěru, že odvolání bylo podáno někým, kdo k němu nebyl oprávněn, a že směřuje toliko proti důvodům rozsudku (srov. též usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. listopadu 1997, sp. zn. 2 Cdon 1635/97, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 2, ročník 1998, pod číslem 16).

Pro výsledek dovolacího řízení je proto určující opodstatněnost těch dovolacích námitek, jež dovolatelka klade proti závěrům, kterými odvolací soud odůvodnil odmítnutí odvolání.

Především je nutno uvést, že napadené usnesení není zpochybnitelné prostřednictvím dovolacího důvodu ve smyslu § 241 odst. 3 písm. c) o.s.ř. Tím, že soud hodnotí přípustnost odvolání, totiž nepřijímá skutková zjištění, nýbrž zkoumá podmínky, za kterých je oprávněn odvoláním napadené rozhodnutí věcně přezkoumat. O dokazování ve smyslu ustanovení § 120 a násl. o.s.ř., ke kterému se dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. c) o.s.ř. váže, tu nejde.

Právní závěry, kterými se odvolací soud v rozhodnutí vyslovil o otázce (ne)přípustnosti odvolání, jsou kritizovatelné v rovině správnosti právního posouzení této přípustnosti, tedy užitím dovolacího důvodu podle § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř., dovolatelkou rovněž uplatněného.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Dovolacímu přezkumu byl podroben v první řadě závěr, že odvolání druhé žalované směřovalo jen proti důvodům rozhodnutí. Z podaného odvolání je patrné, že druhá žalovaná výslovně napadla rozsudek soudu prvního stupně ve všech jeho výrocích a v závěru uplatnila požadavek, aby napadený rozsudek byl zrušen a věc vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení, eventuálně aby došlo ke změně rozsudku tak, že by žalobě bylo vyhověno podle žalobního návrhu (tzv. petitu). Tyto části odvolání ovšem nelze posuzovat odděleně od jeho dalšího obsahu, v němž žalovaná tvrdí, že

uplatněný nárok měl být přiznán jako náhrada škody, již žalobci způsobily obě žalované, a že rozsudek je vadný, neboť po doplnění dokazování (ve smyslu jí vznesených důkazních návrhů), mělo být rozhodnuto tak, že obě žalované odpovídají za způsobenou škodu solidárně. Takto formulovanému procesnímu postoji odpovídá i vyjádření druhé žalované, přednesené při odvolacím jednání dne 28. dubna 1997, ve kterém se uvádí, že žalovaná se nezříká odpovědnosti zaplatit žalovanou částku a je ochotna ji jako škodu uhradit společně a nerozdílně s první žalovanou. To vše vede k závěru, že druhá žalovaná se dožadovala změny rozsudku soudu prvního stupně ve dvou směrech: za prvé, co do právní kvalifikace věci (namítajíc, že se na úkor žalobce neobohatila, nýbrž mu způsobila - společně s první žalovanou - škodu), za druhé, co do ukládané povinnosti k úhradě sporné částky - potud, že spolu s ní má být k zaplacení (solidárně) zavázána také první žalovaná.

K první z požadovaných změn lze uvést, že bez současného návrhu na změnu výrokové části napadaného rozhodnutí jsou odvolací námitky proti skutkovému či právnímu posouzení věci vskutku jen odvoláním proti důvodům rozhodnutí. Obecně platí, že i kdyby soud prvního stupně založil rozhodnutí o přiznání požadované částky na jiném než žalobou vymezeném skutku, pak bez toho, aby žalovaný uplatnil výhrady proti výrokové části rozhodnutí (argumentem, že takto přiznanou částku platit nechce), odvolání (ve shodě s ustanovením § 202 odst. 3 o.s.ř.) přípustné nebude. Otázkou, jež se v dané souvislosti klade, tedy je, jestli možnost meritorního posouzení odvolání (včetně možnosti zabývat se námitkami jiného právního posouzení) zakládá požadavek změny výroku rozsudku jeho rozšířením o solidární povinnost první žalované a zda ob stojí odvolacím soudem vyslovený a dovolatelkou zpochybňovaný závěr, že druhá žalovaná nebyla subjektivně legitimována k podání odvolání proti výroku, kterým byla žaloba zamítnuta vůči první žalované.

Meze odvolání určují ustanovení § 206 a § 212 o.s.ř. Z ustanovení § 206 odst. 2, věty druhé, o.s.ř. vyplývá, že týká-li se rozhodnutí několika účastníků, z nichž každý jedná v řízení sám za sebe (§ 91 odst. 1 o.s.ř.) a odvolání se výslovně vztahuje jen na některá práva nebo na některé účastníky, není právní moc výroku, který není napaden, odvoláním dotčena. Podle věty třetí citovaného ustanovení ovšem uvedené neplatí, jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky. Ustanovení § 212 odst. 1 písm. d) o.s.ř. pak pro situaci, kdy z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky, zakotvuje výjimku ze zásady vázanosti rozsahem odvolacího návrhu.

V rozhodovací praxi soudů se již dříve ustálil názor, že u nároku vycházejícího ze stejného skutkového základu přezkoumá odvolací soud rozsudek napadený odvoláním jen některého ze žalovaných v plném rozsahu (srov. rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 27. ledna 1965, sp. zn. [6 Co 20/65](#), uveřejněné pod číslem 28/1965 Sbírký soudních rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR). V přímé vazbě na náhradu škody pak bylo judikováno, že odvolání podané jedním ze žalovaných odkládá právní moc soudního rozhodnutí i vůči dalším (spolu)žalovaným (srov. rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 1969, sp. zn. [7 Cz 37/69](#), uveřejněné pod číslem 16/1970 Sbírký soudních rozhodnutí, dále usnesení pléna bývalého Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 16. prosince 1974, sp. zn. [Plsf 2/74](#), uveřejněné pod číslem 1/1975 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, jakož i rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. listopadu 1993, sp. zn. 6 Cdo 111/93, na který se odkazuje v dovolání). Okolnost, že nejde o nerozlučné společenství účastníků v rozepři (§ 91 odst. 1 o.s.ř.), tu není rozhodná.

Úpravou obsaženou v § 206 o.s.ř. se v odvolacím řízení projevuje suspenzivní účinek odvolání; ten se ovšem k odvolání pojí jen bylo-li - ve smyslu ustanovení § 218 odst. 1 písm. b) o.s.ř. - podáno oprávněnou osobou (srov. rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ze dne 17. listopadu 1969, sp. zn. [8 Cz 32/69](#), uveřejněné pod číslem 47/1970 Sbírký soudních rozhodnutí). Jinak řečeno, jen podala-li odvolání proti výroku rozhodnutí osoba, která je podat mohla (a je-li toto odvolání včasné), má smysl si klást otázku, zda a v jakém rozsahu postihuje svými účinky i výroky, jimiž se ukládají povinnosti (případně zakládají práva) jiným osobám než dovolateli.

K podání odvolání je zásadně povolán jen účastník řízení (srov. § 201 o.s.ř.). Právo odvolání však přísluší pouze tomu účastníku, jemuž byla rozhodnutím soudu způsobena v jeho právech určitá (byť nepatrná) újma; nemůže je proto podat účastník, jemuž bylo rozhodnutím soudu prvního stupně zcela vyhověno (teorie procesního práva hovoří o tzv. subjektivní přípustnosti odvolání). Samostatný společník (§ 91 odst. 1 o.s.ř.) je oprávněn podat odvolání jen za svou osobu (a to i tehdy, dopadnou-li posléze suspenzivní účinky odvolání do poměrů ostatních společníků v rozepři). První žalovaná coby samostatný společník, jednající v řízení sám za sebe, však odvolání v posuzované věci nejenže nepodala, ale ani podat nemohla. Zamítavý výrok rozsudku ji totiž činil ve sporu procesně zcela úspěšnou a tudíž k podání odvolání subjektivně neoprávněnou. Nemohla-li podat přípustné odvolání první žalovaná, nemohl tak za ni a pro ni učinit ani její (samostatný) společník v rozepři (druhá žalovaná). Jinak než jako odvolání proti zamítavému výroku rozsudku přitom odvolání druhé žalované (a to ani ve spojení s přednesem učiněným při odvolacím jednání) vyložitelné není; požadavek, aby povinnost k plnění byla uložena také první žalované, a aby se jednalo o povinnost solidární, totiž objektivně nevede (za předpokladu, že by mu bylo vyhověno) k umenšení rozsahu plnění, jež byla žalobci vyhovujícím výrokem rozsudku soudu prvního stupně zavázána uhradit druhá žalovaná. Odvolání, jehož cílem je (pouze) uspořádat vnitřní poměry žalovaných (potud, že postavení žalobce by se při plném úspěchu odvolání druhé žalované mohlo jen zlepšit), přípustné není (spor o vnitřním vypořádání společníků v rozepři, předjímaném normami hmotného práva, je řešitelný samostatně, když do poměrů žalobce bezprostředně nedopadá).

Uvedené logicky ústí v závěr, že odvolání do zamítavého výroku rozsudku věcný přezkum rozsudku nepřipouštělo (požadavek na změnu vyhovujícího výroku rozsudku by tento přezkum beze zbytku – se zřetelem k ustanovení § 206 odst. 2 a § 212 odst. 1 písm. d/ o.s.ř. – umožnil), takže odvolání bylo právem odmítnuto; jestliže neobstojí dovolatelčiny argumenty v rovině nesprávného právního posouzení, pak z nich nelze přirozeně usuzovat ani na vadnost odvolacího řízení (ať již jde o zmatečnost již se žalovaná dovolává odkazem na ustanovení § 241 odst. 3 písm. a/ o.s.ř. nebo o tzv. jinou vadu řízení, kterou uplatňuje slovně).

Jelikož se dovolatelce prostřednictvím uplatněných dovolacích důvodů správnost napadeného usnesení zpochybnit nepodařilo, Nejvyšší soud dovolání, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o.s.ř.) jako nedůvodné usnesením zamítl (§ 243b odst. 1 a 5 o.s.ř.).